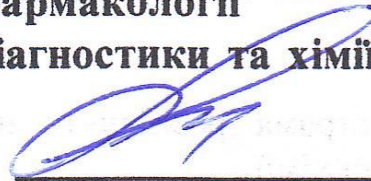

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра терапії, фармакології, клінічної діагностики та хімії

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Завідувач кафедри терапії,
фармакології клінічної
діагностики та хімії**

Улько Л.Г.

« 03 »

2020 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
(СИЛАБУС)**

**МП.1 Ветеринарні технології профілактики незаразних хвороб тварин
(шифр і назва навчальної дисципліни)**

Спеціальність: 211 «Ветеринарна медицина»

Освітня програма: «Ветеринарна медицина»

Факультет: ветеринарної медицини

2020 – 2021 навчальний рік

Робоча програма з дисципліни «**Ветеринарні технології профілактики незаразних хвороб тварин**» для студентів за спеціальністю 211 «**Ветеринарна медицина**»

Розробники:

Л.Г. Улько доктор ветеринарних наук, професор

О.В. Мусієнко кандидат ветеринарних наук, доцент

Робоча програма розглянута на засіданні кафедри терапії, фармакології, кліндіагностики та хімії

Протокол від “5” 05 **2020 року №** 14

**Завідувач кафедри терапії,
фармакології, кліндіагностики
та хімії**

(підпис) (Улько Л.Г.)
(прізвище та ініціали)

Погоджено:

Гарант освітньої програми

 (Улько Л.Г.)

**Декан факультету
ветеринарної медицини**

 О.Л. Нечипоренко

**Методист відділу якості освіти,
Ліцензування та акредитації**

 (І.М. Вокасів)

Зареєстровано в електронній базі: дата: 06 07. **2020 р.**

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів – 3.	Галузь знань: 21 «Ветеринарія» Спеціальність: 211 «Ветеринарна медицина»	Нормативна	
Модулів – 2	Професійне спрямування:	Рік підготовки:	
Змістових модулів: 2		2020-2021 р.р	
Індивідуальне науково-дослідне завдання: (назва) Проведення клінічного дослідження та діагностика хвороб тварин		Курс 2 М	
Загальна кількість годин - 90		Семестр	
		3	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 4	Освітній ступінь: магістр	Лекції	
		16	
		Практичні, семінарські	
		Лабораторні	
		30	
		Самостійна робота	
		44	
Індивідуальні завдання:			
-			
Вид контролю:			
Екзамен (комплексна контрольна робота)			

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить (%):

для денної форми навчання - 46 / 44 (51/49)

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета:

Метою викладання навчальної дисципліни “Ветеринарні технології профілактики незаразних хвороб тварин” є ознайомлення з промисловим веденням тваринництва, при якому застосовують сучасну і бездоганну технологію, механізацію, автоматизацію і наукову організацію праці, що дозволяє виробляти високоякісну тваринницьку продукцію з мінімальними затратами засобів і праці. Вивчення ветеринарних технологій профілактики незаразних хвороб сільськогосподарських тварин у різнонаправлених господарствах.

Завдання: Основними завданнями вивчення дисципліни “Ветеринарні технології профілактики незаразних хвороб тварин” є проведення аналізу годівлі, перевірка якості кормів і питної води, перевірка зоогігієнічних параметрів мікроклімату приміщень для утримання тварин, проведення профілактичної роботи у пасовищний період, вивчення і аналіз найрозповсюдженіших незаразних хвороб сільськогосподарських тварин, інтерпретація отриманих результатів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

Знати:

- сучасні методи клінічних, лабораторних, функціональних, інструментальних та інших методів досліджень;
- особливості етіології, патогенезу, симптомів, а також принципи лікування та профілактики незаразних хвороб сільськогосподарських тварин.

Вміти:

- володіти сучасними методами клініко-лабораторних, функціональних, інструментальних та інших досліджень хворих тварин та вміти аналізувати їх результати;
- розпізнавати (діагностувати) незаразні хвороби тварин;
- складати план заходів профілактики внутрішніх незаразних хвороб тварин та організувати його виконання.

3. Програма навчальної дисципліни (затверджено на засіданні методичної ради СНАУ, «29» листопада 2016 р., протокол № 8.)

Змістовний модуль 1. Загальна профілактика внутрішніх хвороб тварин.

Тема 1. Ознайомлення з загальною профілактикою внутрішніх хвороб тварин.

Вивчення ролі ветеринарної науки і практики у профілактиці внутрішніх незаразних хвороб тварин. Аналіз та особливості профілактики внутрішніх хвороб тварин у господарствах різної форми власності. Особливості клінічного обстеження хворих тварин.

Вивчення основних вимог що до особистої гігієни, техніки безпеки під час дослідження та лікування тварин та при роботі з хворими тваринами. Проведення диспансеризації сільськогосподарських тварин: аналіз виробничих показників, умов утримання та годівлі, визначення клінічного статусу, аналіз якості кормів, проведення лабораторних досліджень.

Тема 2. Аналіз годівлі тварин, режим і гігієна годівлі, аналіз якості кормів та води.

Вивчення показників повноцінної годівлі, а саме: ступінь забезпеченості тварин енергією, основними поживними і біологічно активними речовинами, вміст у раціоні сухої речовини, концентрацію поживних та біологічно активних речовин в 1 кг сухої речовини кормів, структуру раціонів.

Розгляд особливостей організації раціональної годівлі тварин з урахуванням виду, віку, породи, фізіологічного стану, виробничого використання тварин, типу раціону. Вивчення сигналів тварин, які вказують на рівень задоволеності життєво необхідних показників. Вивчення складу кормів, які можуть утримувати значну кількість різних за хімічною структурою речовин, які потенційно небезпечні для здоров'я тварин і людей як споживачів продуктів тваринництва: біологічно активні та антиаліментарні (антипоживні).

Значення біологічно активних речовин, таких як тирамін, ДОФА, серотонін, гістамін, які можуть нагромаджуватися у деяких кормах у токсичних концентраціях (риба солена, м'ясо-кісткове борошно, м'ясний фарш, сири, деякі види овочів і фруктів). Розгляд отруєння свиней, яким згодувували рибу та м'ясокісткове борошно з підвищеною кількістю гістаміну.

Тема 3. Вивчення технологій утримання тварин та методів профілактики хвороб у пасовищний період.

Вивчення мікроклімату у тваринницьких приміщеннях: температури, відносної вологості, вмісту шкідливих газів (вуглекислого газу, аміаку, сірководню), мікробної і пилової забрудненості, швидкості руху повітря тощо.

Розгляд впливу на стан тварин освітленості, вентиляції, температури повітря у приміщеннях, вологості, загазованості, насиченості мікрофлорою, запиленість приміщень, що спричиняє легеневі, шлунково-кишкові та інші хвороби тварин.

Технології профілактики гіпокінезії тварин у стійловий період.

Розгляд послідовності аналізу методів профілактики хвороб у пасовищний період, а саме території прогону, випасу. Перевірка виконання підготовки тварин (розчистка й обрізка копит, підпилювання рогів, щеплення та ін.), розробка заходів боротьби з комахами, профілактики гельмінтозних, гемоспоридіозних та інших хвороб. Вивчення ботанічного складу пасовищ з метою очищення від отруйних трав, металевих та інших предметів, за необхідності облаштування місця для захисту тварин від сонця, вітру і дощу, обладнання джерелом водопою.

Тема 4. Застосування засобів хімічного і мікробіологічного синтезу.

Вивчення засобів хімічного та мікробіологічного синтезу з метою збалансування раціонів, усунення нестачі в них азотистих речовин, макро- і мікроелементів, вітамінів, профілактики аліментарних та ендокринних хвороб.

Вивчення 4 основних груп засобів хімічного і мікробіологічного синтезу:

а) азотовмісні білкові добавки; б) добавки макро- і мікроелементів; в) вітамінні добавки; г) ферментні препарати.

Вивчення сполук, що пригнічують процеси травлення і використання поживних речовин корму, таких як біологічно активні та антиаліментарні (антипоживні): а) інгібітори протеаз; б) лектини (гемаглютиніни); в) алкалоїди, глікозиди, тіоглікозиди, сапоніни; г) поліфенольні сполуки; 2) сполуки, що зменшують розчинність або використання мінеральних речовин: а) фітинова кислота; б) щавлева кислота; в) глюको-зинолати; г) госипол;

Вивчення біологічно-активних та антиаліментарних (антипоживних) речовин: сполук, що інактивують певні вітаміни або збільшують потребу в них: а) антивітаміни А, D, E, K; б) антитіамін; в) антинікотинова кислота; г) антипіридоксин; д) антивітамін B12. Ознайомлення з методикою оцінки якості кормів і води.

Змістовний модуль 2. Вивчення методів диспансеризації різних видів тварин.

Тема 5. Особливості проведення диспансеризації жуйних.

Вивчення системи планових діагностичних, профілактичних і лікувальних заходів, спрямованих на створення високопродуктивних стад тварин. Розгляд методики диспансеризації тварин та принципів вибіркової сукупності і безперервності. Етапи та план проведення диспансеризації.

Тема 6. Особливості проведення диспансеризації коней та свиней.

Особливості проведення диспансеризації держплемзаводів, племінних ферм, кінно-спортивних шкіл та іподромів. Аналіз виробничих показників. Дослідження клінічного статусу. Особливості дослідження систем і органів у спортивних і робочих коней. Особливості диспансеризації свиноматок. Розробка системи заходів, щодо забезпечення високого рівня неспецифічної резистентності, молочності та збереження здоров'я свиноматок. Загальні принципи андрологічної диспансеризації кнурів.

Тема 7. Особливості проведення диспансеризації молодняку у пологовому відділенні та в період дорощування і відгодівлі.

Вивчення організаційних основ диспансеризації молодняку. Вміння формулювати завдання диспансеризації, зміст роботи всіх підрозділів з організації диспансеризації молодняку у профілакторії, пологовому відділенні та в період дорощування і відгодівлі. Оволодіти методикою обчислення та аналізу показників диспансеризації, уміння зробити висновки і розробити рекомендації щодо поліпшення організації, якості і ефективності диспансеризації.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	денна форма				
	Усього	у тому числі			
		л	п	лаб	інд
Змістовний модуль 1. Загальна профілактика внутрішніх хвороб тварин.					
Тема 1. Ознайомлення з загальною профілактикою внутрішніх хвороб тварин.	10	2		4	4
Тема 2. Аналіз годівлі тварин, режим і гігієна годівлі, аналіз якості кормів та води.	8	2		2	4
Тема 3. Вивчення технологій утримання тварин та методів профілактики хвороб у пасовищний період.	8	2		2	4
Тема 4. Застосування засобів хімічного і мікробіологічного синтезу.	10	2		4	4
Разом за змістовим модулем 1	36	8		12	16
Змістовний модуль 2. Вивчення методів диспансеризації різних видів тварин.					
Тема 5. Особливості проведення диспансеризації жуйних.	18	4		6	8
Тема 6. Особливості проведення диспансеризації коней та свиней.	18	2		6	10
Тема 7. Особливості проведення диспансеризації молодняку у пологовому відділенні та в період дорощування і відгодівлі.	18	2		6	10
Разом за змістовим модулем 2	54	8		18	28
Усього годин	90	16		30	44

5. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кіл-ть годин
1	2	3
1 семестр		
1.	<p>Тема 1. Ознайомлення з загальною профілактикою внутрішніх хвороб тварин.</p> <p style="text-align: center;">План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Роль ветеринарної науки і практики у профілактиці внутрішніх незаразних хвороб тварин. 2. Аналіз та особливості профілактики внутрішніх хвороб тварин у господарствах різної форми власності. 3. Особливості клінічного обстеження хворих тварин. 	2
2.	<p>Тема 2. Аналіз годівлі тварин, режим і гігієна годівлі, аналіз якості кормів та води.</p> <p style="text-align: center;">План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Показники повноцінної годівлі сільськогосподарських тварин. 2. Розгляд особливостей організації раціональної годівлі тварин з урахуванням виду, віку, породи, фізіологічного стану, виробничого використання тварин, типу раціону. 3. Вивчення складу кормів, які можуть утримувати значну кількість різних за хімічною структурою речовин, які потенційно небезпечні для здоров'я тварин і людей як споживачів продуктів тваринництва. 	2
3.	<p>Тема 3. Вивчення технологій утримання тварин та методів профілактики хвороб у пасовищний період..</p> <p style="text-align: center;">План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Показники мікроклімату у тваринницьких приміщеннях. 2. Розгляд впливу на стан тварин освітленості, вентиляції, температури повітря у приміщеннях, вологості, загазованості, насиченості мікрофлорою, запиленість приміщень, що спричиняє легеневі, шлунково-кишкові та інші хвороби тварин. 3. Технології профілактики гіпокінезії тварин у стійловий період. 4. Розгляд послідовності аналізу методів профілактики хвороб у пасовищний період. 5. Перевірка виконання підготовки тварин (розчистка й обрізка копит, підпилювання рогів, щеплення та 9ел.), 6. Розробка заходів боротьби з комахами, профілактики 9ельмінтозних, гемоспоридіозних та інших хвороб. 	2

1	2	3
4.	<p>Тема 4. Застосування засобів хімічного і мікробіологічного синтезу</p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Азотовмісні білкові добавки; 2. Добавки макро- і мікроелементів; 3. Вітамінні добавки; 4. Ферментні препарати. 	2
5.	<p>Тема 5. Особливості проведення диспансеризації жуйних.</p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Система планових діагностичних, профілактичних і лікувальних заходів, спрямованих на створення високопродуктивних стад тварин. 2. Розгляд методики диспансеризації тварин 	2
6.	<p>Тема 5. Особливості проведення диспансеризації жуйних.</p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розгляд принципів вибіркової сукупності і безперервності. 2. Етапи та план проведення диспансеризації. 	2
7.	<p>Тема 6. Особливості проведення диспансеризації коней та свиней.</p> <p>План.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Особливості проведення диспансеризації держплемзаводів, племінних ферм, кінно-спортивних шкіл та іподромів. 2. Аналіз виробничих показників. 3. Дослідження клінічного статусу. 4. Особливості дослідження систем і органів у спортивних і робочих коней. 5. Особливості диспансеризації свиноматок. 	2
8.	<p>Тема 7. Особливості проведення диспансеризації молодняку у пологовому відділенні та в період дорощування та відгодівлі.</p> <p>План.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Організаційні основи диспансеризації молодняку. 2. Диспансеризація телят у пологовому відділенні та профілакторії. 3. Диспансеризація телят у період вирощування. 4. Диспансеризація молодняку в період дорощування і відгодівлі 	2
	Разом	16

6. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кіль-ть годин
1	2	3
1 семестр		
1.	Ознайомлення з загальною профілактикою внутрішніх хвороб тварин. Особиста гігієна та техніка безпеки під час дослідження та лікування тварин та при роботі з хворими тваринами	2
2.	Проведення диспансеризації сільськогосподарських тварин: аналіз виробничих показників, умов утримання та годівлі, визначення клінічного статусу, аналіз якості кормів, проведення лабораторних досліджень.	2
3.	Вивчення значення біологічно активних речовин, таких як тирамін, ДОФА, серотонін, гістамін, які можуть нагромаджуватися у деяких кормах у токсичних концентраціях (риба солоня, м'ясо-кісткове борошно, м'ясний фарш, сири, деякі види овочів і фруктів). Розгляд отруєння свиней, яким згодовували рибу та м'ясокісткове борошно з підвищеною кількістю гістаміну.	2
4.	Вивчення ботанічного складу пасовищ з метою очищення від отруйних трав, металевих та інших предметів, за необхідності облаштування місця для захисту тварин від сонця, вітру і дощу, обладнання джерелом водопою.	2
5.	Вивчення сполук, що пригнічують процеси травлення і використання поживних речовин корму, таких як біологічно активні та антиаліментарні (антипоживні): а) інгібітори протеаз; б) лектини (гемаглютиніни); в) алкалоїди, глікозиди, тіоглікозиди, сапоніни; г) поліфенольні сполуки; 2) сполуки, що зменшують розчинність або використання мінеральних речовин: а) фітинова кислота; б) щавлева кислота; в) глюко-зинолати; г) госсипол;	2
6.	Вивчення біологічно-активних та антиаліментарних (антипоживних) речовин: сполук, що інактивують певні вітаміни або збільшують потребу в них: а) антивітаміни А, D, E, K; б) антитіамін; в) антинікотинова кислота; г) антипіридоксин; д) антивітамін B12. Ознайомлення з методикою оцінки якості кормів і води.	2
7.	Проведення диспансеризації корів та нетелей, а також телят на різних етапах відгодівлі.	2
8.	Аналіз виробничих показників. Визначення клінічного статусу корів і нетелей.	2
9.	Проведення лабораторного аналізу крові, молока та молозива, дослідження вмісту рубця.	2

1	2	3
10.	Клінічне дослідження коней. Дослідження крові. Дослідження сечі. Копрологічне дослідження.	2
11.	Дослідження клінічного статусу поголів'я різних статевовікових груп коней і клінічне дослідження племінних жеребців, конематок та інших високоцінних тварин.	2
12.	Проведення диспансеризації свиноматок, що складається з аналізу виробничих показників, годівлі та утримання; клінічного дослідження; лабораторних досліджень крові, сечі, молока та інших субстратів; вивчення епізоотичної ситуації; виявлення акушерської та гінекологічної патології у свиноматок. Андрологічна диспансеризація кнурів та аналіз умов утримання.	2
13.	Аналіз виробничих показників. Визначення клінічного статусу, технології вирощування й годівлі молодняку.	2
14.	Розробка системи заходів, щодо забезпечення високого рівня неспецифічної резистентності, молочності та збереження здоров'я молодняку.	2
15.	Оволодіти методикою обчислення та аналізу показників диспансеризації, уміння зробити висновки і розробити рекомендації щодо поліпшення організації, якості і ефективності диспансеризації.	2
	Разом	30

7. Самостійна робота

№ п/п	Назва теми	Кіль-ть годин
1	2	3
1 семестр		
1.	Загальна профілактика внутрішніх хвороб тварин. Диспансеризація: аналіз годівлі тварин, режим і гігієна годівлі, аналіз якості кормів. Енергетичне живлення та шляхи його покращення. Розрахунок обмінної енергії.	2
2.	Вивчення впливу речовин, які руйнують поживні та біологічно активні речовини: інгібітори протеаз, пектини. Вивчення впливу речовин, які руйнують поживні та біологічно активні речовини: алкалоїди, глікозиди. Вивчення впливу речовин, які руйнують поживні та біологічно активні речовини: сапоніни. Вивчення впливу речовин, які руйнують поживні та біологічно активні речовини: поліфенольні сполуки. Вивчення впливу речовин, які руйнують поживні та біологічно активні речовини: антивітаміни. Вивчення впливу речовин, які руйнують поживні та біологічно активні речовини: антиминеральні речовини.	2
3.	Значення біологічно активних речовин, таких як жир амін, ДОФА, серотонін, гістамін, які можуть нагромаджуватися у деяких кормах у токсичних концентраціях (риба солоня, м'ясо-кісткове борошно, м'ясний фарш, сири, деякі види овочів і фруктів). Розгляд отруєння свиней, яким згодувували рибу та м'ясокісткове борошно з підвищеною кількістю гістаміну.	2
4.	Вивчення ботанічного складу пасовищ з метою очищення від отруйних трав, металевих та інших предметів, за необхідності облаштування місця для захисту тварин від сонця, вітру і дощу, обладнання джерелом водопою.	4
5.	Вивчення засобів хімічного та мікробіологічного синтезу з метою збалансування раціонів, усунення нестачі в них азотистих речовин, макро- і мікроелементів, вітамінів, профілактики аліментарних та ендокринних хвороб.	4
6.	Оволодіти методикою обчислення та аналізу показників диспансеризації, (на прикладі ветеринарних клінік та господарств області) уміння зробити висновки і розробити рекомендації щодо поліпшення організації, якості і ефективності диспансеризації.	30
	Разом	44

8. Індивідуальні завдання

I. Проведення лабораторних досліджень крові, сечі, молока, кормів та діагностика хвороб тварин

9. Методи навчання

1. Методи навчання за джерелом знань:

1.1. **Словесні:** розповідь, пояснення, бесіда (евристична і репродуктивна), робота з книгою (читання, виписування, складання плану, конспектування, виготовлення таблиць, графіків, тощо).

1.2. **Наочні:** демонстрація, ілюстрація, спостереження.

1.3. **Практичні:** лабораторний метод.

2. Методи навчання за характером логіки пізнання.

2.1. **Аналітичний.**

2.2. **Методи синтезу.**

3. Методи навчання за характером та рівнем самостійної розумової діяльності студентів.

3.1. **Проблемний** (проблемно-інформаційний)

3.2. **Частково-пошуковий (евристичний)**

3.3. **Дослідницький**

4. Активні методи навчання - використання технічних засобів навчання, використання проблемних ситуацій, екскурсії, заняття на виробництві, самооцінка знань, імітаційні методи навчання (побудовані на імітації майбутньої професійної діяльності), використання навчальних та контролюючих тестів, використання опорних конспектів лекцій та інші).

5. Інтерактивні технології навчання - використання мультимедійних технологій.

10. Методи контролю

1. Рейтинговий контроль за 100-бальною шкалою оцінювання ЄКТС

2. Проведення проміжного контролю протягом семестру (проміжна атестація)

3. Полікритеріальна оцінка поточної роботи студентів:

- результати виконання та захисту лабораторних робіт;
- експрес-контроль під час аудиторних занять;
- самостійне опрацювання теми в цілому чи окремих питань;
 - написання рефератів;
- результати тестування;
- письмові завдання при проведенні контрольних робіт;
- виробничі ситуації.

4. Пряме врахування у підсумковій оцінці виконання студентом певного індивідуального завдання :

- навчально-дослідна робота;

11. Розподіл балів, які отримують студенти (екзамен)

Поточне тестування та самостійна робота						СРС	Разом модулі та СРС	Атестація	Підсумковий тест	Сума
Змістовий модуль 3			Змістовий модуль 4							
T8	T9	T10	T11	T12	T13					
6	6	8	6	6	8	15	55 (40+15)	15	30	100
20			20							

12. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
69-74	D	задовільно	
60-68	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

1. Методичний посібник «Ветеринарні технології профілактики незаразних хвороб тварин». Курс лекцій / [О.В. Мусієнко, В.М. Мусієнко, Л.Г. Улько, О.С. Кистерна] – Суми: РВВ СНАУ, 2015. – 56 с.
2. Методичний посібник «Ветеринарні технології профілактики незаразних хвороб тварин». / [О.В. Мусієнко, В.М. Мусієнко, Л.Г. Улько, О.С. Кистерна] – Суми: РВВ СНАУ, 2015. – 52 с.

- 3 Методичні вказівки до виконання програми навчальної та виробничої практики. / [Улько Л.Г., Мусієнко В.М., Скляр О.І., Мусієнко О.В., Кистерна О.С.] – Суми: РВВ СНАУ, 2002. – 70 с.
- 4 Правила особистої гігієни і безпеки праці при дослідженні хворих тварин і надання їм лікувальної допомоги. / [Улько Л.Г., Мусієнко В.М., Мусієнко О.В., Кистерна О.С.] – Суми: РВВ СНАУ, 2005. – 17 с.
- 5 Методичний посібник до ЛПЗ та самостійної роботи. «Диспансеризація с.-г. тварин». / [Улько Л.Г., Мусієнко В.М., Мусієнко О.В., Кистерна О.С.] – Суми: РВВ СНАУ, 2006. – 72 с.

14. Рекомендована література

- 1 Ветеринарна клінічна біохімія / [В.І. Левченко, В.В. Влізло, І.П. Кондрахін та ін.]; за ред. В.І. Левченка і В.Л. Галяса. – БілаЦерква, 2002. – 400 с.
- 2 Внутрішні незаразні хвороби тварин / [Судаков М.О., Цвіліховський М.І., Береза В.І. та ін.]; за ред. М.О. Судакова. – К.: Мета, 2002. – 352 с.
- 3 Внутрішні хвороби тварин / [В.І. Левченко, І.П. Кондрахін, В.В. Влізло та ін.]; за ред. В.І. Левченка – БілаЦерква, 2001. – Ч.2. – 544 с.
- 4 Внутрішні хвороби тварин / [В.І. Левченко, І.П. Кондрахін, М.О. Судаков та ін.]; за ред. В.І. Левченка – БілаЦерква, 1999. – Ч.1. – 376 с.
- 5 Довідник лікаря ветеринарної медицини / П.І. Вербицький, П.П. Достоевський. – К.: «Урожай», 2004. – 1280 с.
- 6 Мікроелементози сільськогосподарських тварин / [Судаков М.О., Береза В.І., Погурський І.Г. та ін.]; за ред. М.О. Судакова. – [2-е вид.] – К.: Урожай, 2001. – 144 с.
- 7 Современный справочник врача ветеринарной медицины / Под общ.ред. В.Г. Гавриша и В.А. Сидоркина. – Изд-е 8-е доп. – Ростов н/Д: Феникс, 2007. – 608 с.
- 8 Цвіліховський М.І. та ін. Внутрішні хвороби тварин: Практикум. – К.: Арістей, 2005. – 148 с.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.vetmed.wsu.edu>
2. Електронний навчальний курс: Ветеринарна токсикологія (<http://vetmed.nauu.kiev.ua/course/view.php?id=41>)
3. Медична бібліотека, розділ «Ветеринарна фармакологія і токсикологія» <http://www.twirpx.com/files/medicine/veterinary/farmacy/>
4. Медична бібліотека, розділ «Ветеринарія» <http://www.booksmad.com/veterinariya/2459-veterinarnaya-toksikologiya-s-osnovami-ekologii-argunov-uchebnik.html>
5. Науково-освітній портал: Ветеринарна фармакологія і токсикологія <http://originweb.info/science/codes/16/160004.html>.